

Cetatea Cavalerilor

Fondator Col. r. Dr. Constantin MOȘINCAT
 Editor: Asociația Națională a Cavalerilor de Cluj
 Editura Tipo MC, Oradea-2020

Cartea Mea e și a Ta! ISSN 2734-6889 - ISSN-L 2734 - 6889

1

27 martie 1918 - unirea Basarabiei cu România

Col. r. Dr. Constantin MOȘINCAT

Cu scopul declarat de a informa opinia publică românească cu situația moldovenilor dintre Prut și Nistru, la București s-a înființat în 1915, "Liga basarabească" având ca principali exponenți pe C. Stere, C. Arbore, R. Rosetti și doctorul P. Cazacu. Sub aceste auspicii, basarabeanul R. Rosetti a rostit în parlamentul României un discurs emoționant, al cărui mesaj zguduitor sublinia că nimeni nu are "dreptul de a dispune de sufletele românești" și că nimeni nu are voie să renunțe "la mormintele strămoșilor care zac peste Prut".

În luna februarie 1917, s-a declanșat revoluția burghezo-democratică din Rusia, când țarul Nicolae al II-lea a fost detronat. În această conjunctură, mișcarea națională din Basarabia a cunoscut un deosebit avânt intensificându-se acțiunile pentru autodeterminare. Ziarul "Cuvânt Moldovenesc", care apărea la Chișinău, la 8 martie 1917, publica un articol în care se arăta că revoluția din Rusia a creat premisele necesare eliberării Basarabiei, iar într-un articol publicat în același ziar la 26 martie se preciza: "Acum ori niciodată putem noi să ne hotărâm singuri soarta. Trebuie să ridicăm steagul pe care să fie scris Unire"¹.

Cuvintele regelui la Unirea Basarabiei au o semnificație aparte. Ele au ca nod gordian evenimentele de pe front din momentul bolșevizării armatei ruse. La Socola, lângă Iași, era cartierul general al trupelor ruse conduse de generalul Scerbacev. Acesta pierduse controlul asupra majorității unităților rusești, iar la cererea sa de sprijin adresată guvernului român, Brătianu îi răspundea: „Nu pot mobiliza nici un soldat român pentru a vă apăra contra propriilor dvs. trupe fără a mă vedea amestecat în luptele din Rusia și fără a provoca un conflict cu noii conducători". Dar în scurt timp România a trebuit să se amestece, pentru a-

și salva ființa de stat. Ofițerii ruși trăiau cu spaima de a fi linșați de soldații bolșevizați. Pericolul extrem era la câțiva kilometri de reședința regelui și a guvernului condus de I. C. Brătianu. Iată ce spunea acesta din urmă despre armata rusă bolșevizată, inclusiv despre acțiunile ei din Basarabia: „Armatele ruse au devenit bande fără conducători, otrăvite violent de anarhie, incapabile de a ține frontul și incapabile de a

¹ Constantin Moșincat, Ion Dănilă, Neculai Moghior, *Din întuneric un soare nou răsare: Basarabia 1918*, Ed. GP Oradea, 1998. Fragmente preluate.

organiza demobilizarea pentru retragere, care fără aprovizionare constituie ea însăși o operă devastatoare". Alegând să dezarmeze trupele rusești, România se expunea riscului de a lupta pe două fronturi, cu germanii și cu bolșevicii. Generalul Constantin Prezan s-a achitat însă cu brio de misiunea anihilării și dezarmării soldaților ruși. De altfel, aceștia nu au opus nici o rezistență. Nicolae Iorga va nota în jurnalul său că "Lenin a ordonat arestarea lui Scerbacev". Conform altor mărturii, ținta adevărată a comanda-ului de 20 de bolșevici ar fi fost de fapt regele Ferdinand, deoarece Lenin considera că "guvernul roman de la Iași joacă un rol reacționar față de revoluția rusă". El făcea monarhul principalul răspunzător de atitudinea românilor față de evenimentele din Rusia.

Pentru dezamorsarea tensiunilor de tot felul Ion Antonescu, viitorul mareșal, eminența cenușie a armatei române, în primul război mondial ca șef al Biroului Operațiunilor din Marele Cartier General, singurul neconsiliat de Misiunea militară franceză, nu putea rămâne insensibil la evenimentele militare, dar și politice din vara anului 1917 și perioada ce a urmat. El se va implica în temperarea "elanului revoluționar" al unor soldați bolșevizați din trupele rusești, cum avea să recunoască în anul 1938, astfel: "Prin atitudinea mea, recunosc brutală, am determinat la Iași, în contra voinței guvernului și într-un moment de ezitare a Comandamentului acțiunea de dezarmare și a bolșevicilor de la Socola și a armatelor rusești din Moldova".

Trebuie să subliniem că acțiunea de la Iași urmărea atât arestarea familiei regale, a membrilor guvernului cât și instaurarea, după "model rusesc", a unor "soviete" pe teritoriul României! Prin deșeurile diabolicului plan bolșevic, locotenent-colonelul Ion Antonescu a preîntâmpinat și eradicat posibilitatea și consecințele grave "ale unei crize politice fără precedent în istoria politică a românilor".

Rezultantă a prăbușirilor înregistrate pe frontul românesc, și cu amenințările rusești, evidente, activitățile ofițerului de operații Ion Antonescu, se diversifică cu direcția prioritară: Basarabia. Astfel, la 2 ianuarie 1918, a alcătuit studiul referitor la trimiterea de trupe în Basarabia cu "scopul asigurării aprovizionării trupelor care operează pe frontul român și a populației românești". Pentru atingerea obiectivelor de asigurare a funcționării regulate a trenurilor de aprovizionare pe linia Odessa - Socola și a ordinii în Basarabia prin împiedicarea jafurilor și formarea depozitelor, colonelul român avea în vedere și eventualitatea unor confruntări cu unități bolșevice, drept pentru care propunea trimiterea unei "divizii întărită cu un regiment de cavalerie și prevăzută cu mijloace tehnice necesare", propunere ce era realistă și în măsură a tranșa hotărâtor în favoarea armatei române o eventuală confruntare armată. Așa a început Divizia 11 Infanterie acțiunile pentru salvarea Basarabiei².

Când ești la divizion de artilerie sau la batalion de infanterie ori la un escadron de cavalerie nu are de ce să-ți mai fie frică (de nimic!), pentru că nu există alt loc mai periculos unde să fii trimis ("mai rău nu se poate"): limbile se dezlegau, toată lumea vorbea - și rostea adevărul. Adevărul despre războiul antibolșevic, era cel care se spunea de la comandament (adică istoria oficială), până la ceea ce se discuta între ostași. Contactul cu oficialitățile și populația basarabeiană au adus în discuție și analizat toate problemele politice în legătură cu Basarabia. În întâmpinarea generalul Ernest Broșteanu³ a ieșit un grup de deputați și studenți îmbrăcați în costume naționale, primiți de comandant ca o „solie în care ardea numai dragostea de neam". Armata română a adus repede liniștea la adăpostul căreia basarabenii au decis: Unirea, primită cu mult entuziasm de popor. În acest fel ancestrala dorință de unitate căpăta contur în conștiința tuturor românilor.

Câteva precizări necesare legate de Basarabia. Teritoriul dintre Prut și Nistru nu este altceva decât jumătatea de est a Moldovei, cu capitala la Iași, așa cum teritoriul dintre Suceava și Ceremuș, cunoscut sub numele de Bucovina, nu este altceva decât nordul Moldovei, iar Moldova este provincia cu înalt prestigiu istoric și, poate, cu cel mai ridicat procent de inteligență nativă a României. Numele de Basarabia desemna, de fapt, numai sudul Basarabiei în 1812. Când rușii au instituit ocupația rusă a teritoriului dintre Prut și Nistru, au interzis numele de moldovean; chiar l-au prigonit. Numele de Basarabia provine din sudul acestui teritoriu, Bugeacul, o câmpie, a fost întotdeauna posesia Țării Românești. Se numea Basarabia după numele dinastiei Basarabilor care a întemeiat Țara Românească. În 1924 Stalin a fondat la Tiraspol așa-zisa Republică Socialistă Sovietică Moldovenească cu scopul de a lua Basarabia și apoi Moldova, și de atunci nu se mai întrebuintează de ruși cuvântul "Basarabia", ci doar

² Constantin Moșincat, *Din poarta sărutului cu dragoste de țară*, Editura Cogito, Oradea, 1996, p. 52-60

³ Vezi cuvântul generalului în *Cetatea Cavalerilor* nr.3/2023

cuvântul "Moldova". Dar noi românii îi spunem "Basarabia" și ne gândim că este jumătatea de est a Moldovei. Privitor la Basarabia sunt două lucruri distincte: - întâi ceea ce istoriografia tace - deci ascunde niște secrete spuse de Alexandrina Russo doctorului Șerban Milcoveanu, în 1942. Repet că ambele sunt o contribuție originală la istoriografie.

În iunie 1916 s-a schimbat guvernul la Petrograd și în locul unui guvern filo-antantist a venit un nou guvern Boris von Sturmer cu program de a încheia pacea separată cu Germania și de a scoate Rusia din război. După doi ani de război, conducătorii Rusiei țariste simțeau că nu mai pot rezista și pentru a preveni revoluția s-au gândit la pacea separată. Și au început tratative secrete între Germania și Rusia la o stațiune balneară din Suedia. Dacă în secolul al XVIII pacea dintre ruși și nemți s-a făcut cu împărțirea teritoriului Poloniei, acum, în secolul XX, pacea dintre ruși și germani urma să se facă cu împărțirea teritoriului României: rușii să ia Moldova până la Carpați; Galiția (de la Austria) urma să treacă la Germania, iar în locul Galiției Austria să primească Valahia (Muntenia) și Oltenia. Astfel urma să fie împărțită România. Asta era situația în iunie 1916. Ca să poată împărți România care era în stare de neutralitate, trebuia adusă pe poziție de beligeranță; ni s-a dat ultimatum de ruși să intrăm în război. Ca să ne atragă, rușii ne-au momit că armata gen. Brusilov din Galiția va porni în ofensivă și va veni în întâmpinarea armatei române pe valea Tisei, deci că noi aveam misiune numai până în Transilvania pentru că urma a se face front comun cu rușii.

România a intrat în război. După ce i-au văzut intrați în război și trecuți pe poziții de beligeranță, rușii n-au făcut trecut la ofensivă cum promisese și armata Brusilov a rămas acolo unde era: i-au lăsat pe români în Transilvania singuri, așa că au fost imediat învinși și a trebuit să se întoarcă înapoi peste Carpați, în retragerea aceea îngrozitoare pentru stabilizarea frontului, pe aliniamentul Focșani - Nămolosa - Galați, unde au rezistat cât au putut.

Francezii, care erau "cu cuțitul ajuns la os" din bătălia de la Verdun (cea mai mare bătălie, în care au murit 1.300.000 de ostași germani și 1.000.000 de ostași francezi, câștigată de mareșalul Petain), au fost acte socotite de trădare a României și au încheiat atunci, în vara lui 1916, după intrarea noastră în război, un tratat secret cu Rusia (încă țaristă, condusă de acest Boris von Sturmer), un tratat secret ca să prevină ceea ce bănuiau și francezii: tratativele secrete cu nemții de scoatere a Rusiei din război. Ei aveau interes ca armata germană să fie blocată pe frontul de est și să nu vină pe frontul de vest peste ei, la Paris. Și în acest tratat secret era dată întreaga Moldovă până la Carpați rușilor și dreptul Rusiei de a lua un culoar de-a lungul Mării Negre până la Constantinopol, la Marea Egee (care era visul rușilor și testamentul lui Petru cel Mare și al Ecaterinei a doua

Ce nu s-a spus despre Basarabia?

Al doilea lucru pe care istoriografia nu l-a relevat suficient este legat de întâmplarea de la conferința de pace de la Paris (1919-1920) în legătură cu România. Ceea ce s-a făcut cu restul Europei știe toată lumea, dar ce s-a făcut cu România nu se spune răspicat, ci se talmăcește prin formule diplomatice. Delegația noastră era condusă de Ionel I. C. Brătianu, un mare patriot român. Clemenceau l-a luat deoparte și i-a spus: "Domnule, Dvs., România, să faceți abstracție de tratatele secrete semnate cu Franța, cu Anglia și cu Rusia, dinainte de război". Brătianu a spus "Nu", supărându-i astfel și pe englezi, și pe francezi. Tratate secrete negociate de Ionel Brătianu cu multă dificultate, timp de doi ani cât s-a muncit la ele, pentru păstrarea aparentă a neutralității. La conferința de pace de la Paris vine "bomba cea mare" pe care nu o cunoștea nimeni - și asta nu se spune - : Woodrow Wilson, președintele Americii, a venit ca un fel de Dumnezeu atotstăpânitor și a dictat **planul de fondare a Israelului european cu capitala la Lemberg** și cu anexarea tuturor teritoriilor din jur ce cuprindea, în propunerea sa: toată Galiția, Slovacia, Maramureșul, Bucovina, Moldova, Basarabia și o parte din Ucraina și făcea un stat: **Israelul european, cu capitala la Lvov**.

Acesta a fost planul cu care a venit Wilson pentru pacificare la Paris. Planul acesta - care a venit pe neașteptate - nu prea a fost agreat de englezi și de francezi, nu pe motiv național, ci financiar, pentru că tot acest teritoriu avea numai o treime populație evreiască și, ca să poată să fie Israelul european, trebuia ca acea treime evreiască să dispună de un aparat represiv de mare putere ca să poată să țină în intimidare și în paralizare cele două treimi de populație neevreiască. În plus, acest teritoriu agricol, fără industrie, și deci fără banii, nu se putea asigura despăgubirile de război pretense, prin încasarea de la autohtoni și trebuia să îi dea Anglia, Franța, America și Italia. Italia n-avea nici un ban. Anglia (Lloyd George David) și Franța (Clemenceau) au refuzat pe motiv că țările lor nu pot plăti. Când a auzit Senatul

american că trebuie să plătească ei tot, s-a supărat și l-au rechemat pe Wilson în țară. Dar acest plan a rămas ca o inițiativă, ca proiect de viitor. Dacă nu se poate fonda acest Israel european cu capitala la Lemberg, să se fondeze cel puțin altul, chiar dacă mai mic - și ochii au căzut pe Basarabia care nu era în nici un tratat secret, nu era trecută pe nicăieri. Și a rămas să se facă Israelul european în Basarabia.

Aceasta este explicația pentru care unirea de la Alba Iulia a fost recunoscută de parlamentele englez, francez, american și italian, dar unirea de la 27 martie 1918 a Basarabiei cu România a fost recunoscută numai de guverne, nu și de parlamentele respective! De ce au recunoscut guvernele?: pentru a obliga Bucureștiul să plătească o cotă parte pentru că Rusia țaristă, în care se bagasse capital englez și francez, își crease industria de armament de la Putilov și toată marea industrie din Ural. Băncile occidentale erau creditoare ale Rusiei țariste, dar veniseră bolșevicii și Lenin anulase toate aceste datorii ale Rusiei țariste.

4

Brătianu și România au fost obligați (de guvernul englez, francez și american) să despăgubească băncile din Occident cu cota-parte care revenea teritoriului Basarabiei din toate datoriile acestea făcute de Rusia țaristă (deși acolo nu se investise nici un dolar sau lira!). Ionel Brătianu a protestat și a spus că banii aceia nu s-au investit pe teritoriul Basarabiei, nu s-au adus în Basarabia, ci s-au dus la Putilov și la industria din Munții Urali, și că din banii aceia s-a plătit, de fapt și aparatul represiv care terorizase populația Basarabiei. Totuși a trebui să le plătească, și România, în perioada aceea a guvernului lui Brătianu, 1922 - 1926, a plătit aceste datorii, cu foarte multă greutate: era multă sărăcie, armata noastră mânca mămăligă la cazarmă și soldații erau încălțați cu opinci, pentru că nu aveau bani pentru bocanci. Am plătit această cotă-parte din datoriile Rusiei țariste către băncile din Occident, cotă-parte din teritoriul Basarabiei, așteptând ca apoi să se facă întrunirea parlamentelor englez, francez și american, care să recunoască unirea Basarabiei cu România. Ei bine, această întrunire nu s-a făcut niciodată.

Când au venit bolșevicii la conducere, prin lovitură de stat (insurecția armată din oct. 1917, făcută - nu de Stalin, nu de Lenin - ci de Troțki), au preluat acest program de autodeterminare, dar nu cu scopul ca popoarele să decidă, ci cu scop de anarhie la periferia imperiului rus. Atunci când s-au instalat bolșevicii la Moscova, patru armate țariste au părăsit frontul și au pornit spre Moscova ca să suprimă regimul lui Troțki, Stalin și Lenin. Erau 4 armate, coordonate de generalul Cornilov: armata generalului Iudenici care venea de la Marea Baltică, armata generalului Deniki care venea din Caucaz și Marea Azov, armata generalului Vranghel care venea din Crimeea și armata generalului Colceac care din venea din Siberia. Ei bine, asaltat de aceste 4 armate țariste, Lenin a reluat decretul de autodeterminare a celor 52 de popoare, pentru ca, în spatele acestor armate, ucrainenii, caucazienii, estonienii, letonienii și lituanienii să se despartă, polonezii și basarabenii să facă scandal - deci pentru ca aceste armate țariste să fie prinse între două focuri: din față bolșevicii de la Moscova și din spate aceste mișcări de eliberare.

Pentru acest motiv a hotărât Lenin autodeterminarea popoarelor, iar nu cu scopul ca popoarele să decidă. Au plecat din Moscova 3 armate bolșevice care să neutralizeze aceste patru armate țariste: una s-a dus spre armata generalului Colceac, alta spre armata generalului Iudenici, iar cea mai mare, cu 22 de divizii bolșevice, a plecat împotriva lui Denikin și Vranghel. Această armată bolșevică era condusă de Cristian Rakovski, cetățean român de origine bulgară, un mare dușman al poporului român. Acesta a schimbat direcția și, în loc să meargă împotriva lui Denikin și Vranghel, a pornit spre Chișinău și Iași, cu scopul de a detrona pe regele Ferdinand, de a împușca guvernul Brătianu și de a institui Republica Socialistă Sovietică Română sub conducerea lui. Anglia a aflat despre aceasta și, cum la epoca aceea făceam parte încă din alianță cu francezii și englezii, Anglia ne-a luat sub protecție, iar Serviciul de informații si-a pus problema să oprească pe acești bolșevici: i-au luat lui Brătianu prin radio asentimentul să se încheie un fel de convenție în care România să recunoască guvernul Lenin, Troțki și Stalin, iar guvernul bolșevic să recunoască independența și suveranitatea teritoriului românesc. Anglia a trimis o delegație formată din doi ofițeri de la Intelligence Service (col. Hall și cpt. George Hill) la Moscova, în audiență la Troțki (care era ministru de război și șef al Armatei). Troțki le-a spus: "Ce să fac, eu i-am trimis spre Denikin și spre Vranghel, dar au schimbat direcția fără să-mi spună nimic. Ce pot eu să fac este să repet ordinul și să vă dau o drezină ca să vă duceți să îl convingeți pe Cristian Rakovski". Așa au făcut, și l-au ajuns cu drezina pe între Nicolaev și Tiraspol (deci Rakovski mai avea de făcut doar un salt și intra în Basarabia, iar al doilea salt ar fi fost în Moldova). L-au oprit ca să discute: au făcut o ședință care a început la 7 seara și s-a terminat la 5 dimineața, Hall și cu Hill argumentând că tactica are prioritate asupra strategiei și deci războiul contra lui Denikin și Vranghel era mai important față de ocuparea și

bolșevizarea României. La vot, cei 22 de așa-ziși generali a celor 22 de divizi bolșevice au fost toți de acord să lase România și să se ducă spre Denikin și spre Vranghel. Numai Rakovski se împotriva și a fost necesare încă două ore pe capul lui până a semnat și el schimbarea de direcție și renunțarea la atacarea României. Hall și cu Hill au plecat cu drezina mai departe, au ajuns la Iași și i-au dat convenția lui Brătianu. (Brătianu fixase o dată limită când își dăduse asentimentul pentru semnarea convenției: 30 decembrie 1917. Dacă nu se realiza această convenție de recunoaștere reciprocă, el urma să ia măsuri de apărare, pentru că România nu se poate apăra pe Prut, ci doar pe Nistru care este o graniță fortificată de natură în favoarea României.)

Era 31 decembrie 1917 și Brătianu trimisese Divizia 11 din Slatina spre Basarabia. Aceasta e gloria Diviziei 11 Infanterie, din Slatina, comandată de generalul Ernest Broșteanu, care a luat poziție pe malul drept al Nistrului. Conform decretului de autodeterminare a popoarelor, în Basarabia s-au făcut alegeri și s-a ales Sfatul Țării. Sfatul Țării s-a întrunit la 27 noiembrie 1917 și a hotărât autonomia Basarabiei. Ionel Brătianu a insistat: „Ce autonomie?! Votați unirea, ca eu să vă pot apăra pe Nistru, iar nu pe Prut, care e mic”. Basarabienii nu au răspuns nimic, și toți emisarii trimiși de Brătianu au venit înapoi comunicând că domnii basarabeni păstrează tăcerea și nu se angajează. Regele Ferdinand l-a chemat la Iași pe Pantelimon Halipa, primul sau al doilea conducător al partidului naționalist din Basarabia și i-a cerut să facă unirea cu România. N-a avut însă succes! Nu se știe dacă Pantelimon Halipa i-a spus secretul Basarabiei. Cert este că s-a rămas doar la prima etapă: autonomia Basarabiei. Spre sfârșitul lui ianuarie 1918 basarabienii au votat etapa a doua: independența Basarabiei. Basarabia era stat independent, iar nu alipit la patria-mamă, România.

Diverse au fost demersuri pentru unire. La 21 ian. 1918 a venit mareșalul Averescu ca prim-ministru, cu program de a încheia pacea separată cu nemții, pentru că mareșalul Averescu avea mai mare prestigiu decât Ionel Brătianu; în plus, era șeful Armatei și făcuse specializarea la Berlin, în aceeași clasă cu mareșalul german Mackenzen. Mareșalul Averescu, ca prim-ministru, a cerut și el basarabienilor unirea cu România, dar basarabienii iarăși n-au răspuns nimic, n-au dat nici un semn. Atunci Averescu a trimis la Chișinău pe ministrul de război Ianculescu, un mare general. A venit el, a vorbit, a dres. Nimic! Domnii basarabeni ascultau cu respect, cu atenție, dar nu se angajau. Atunci Ianculescu a adus cele două regimente de artilerie din divizia a 11-a Slatina, le-a pus în jurul Chișinăului și le-a ordonat să tragă în aer ca să impresioneze pe basarabeni și să-i determine să voteze mai repede unirea cu România. Domnii basarabeni n-au votat! Ascultau bubuiturile de tun, știau că sunt românești, dar nu au votat. La 5 martie s-a încheiat armistițiul de la Buftea și a venit guvernul Alexandru Marghiloman cu suveranitate și asupra Moldovei. Guvernul Marghiloman avea și el misiunea să convingă basarabienii să se unească cu România și a trimis și el emisar. Tot așa, basarabienii ascultau și nu spuneau nimic. Marghiloman l-a trimis pe Const. Stere (care era o personalitate, om de cultură, rectorul universității Iași), să-i convingă pe basarabeni. Constantin Stere a intrat în ședința Sfatului țării de la Chișinău și a pledat unirea Basarabiei cu România. Domnii basarabeni au ascultat cu respect, cu atenție, au bătut din palme, dar nu s-au mișcat din bănci ca să voteze. Atunci Stere, furios, a ieșit în stradă, să instige populația să intre cu forța peste Sfatul țării și să-i convingă pe deputați să voteze. Dar și basarabienii de pe stradă au ascultat, au aplaudat, dar n-au făcut nimic. Stere s-a întors la București crezând că basarabienii erau niște mafioți, niște bandiți, și că vroiau bani. A strâns monede de aur și a cerut să se împartă monede de aur deputaților basarabeni ca să voteze unirea cu România. Basarabienii nu au primit banii (deci nu erau corupți)! Dar tot nu au votat unirea cu România!

O dată, brusc la 27 martie 1918, fără să știe Bucureștii și Iașul, s-a întrunit Sfatul Țării și, din proprie inițiativă, a pus la vot unirea Basarabiei cu România. Rezultatul: 86 pentru unire, 3 contra. Interesant de menționat ale cui au fost singurele 3 voturi împotriva: ale evreilor (pentru că ei vroiau ca Basarabia să fie republica Israelului). Au fost și 32 de abțineri (rușii și ucrainenii). Ce i-a determinat pe domnii basarabeni să nu voteze unirea atâta timp și să voteze acum, nesolicitat? În armata rusă țaristă (devenită armata rusă sovietică) se găseau circa 100.000 (alte surse pomenesc de 200.000) de recruți din Basarabia, răspândiți de la Marea Baltică până la Oceanul Pacific. Dacă Basarabia vota unirea cu România, toți aceștia ar fi fost făcuți prizonieri, iar în Rusia nu se știa niciodată soarta prizonierilor, putând fi egală cu moartea; de aceea Sfatul Țării a conceput în secret să-i aducă întâi pe acești feciori basarabeni la Chișinău și abia pe urmă să voteze.

Pentru aceasta s-a format o delegație secretă din trei oameni, condusă de deputatul Păscăluță, care a plecat la Moscova să-i ceară lui Lenin să aducă toți copiii Basarabiei sub pretextul de a forma corpul de armată al Basarabiei, ca să o apere. Directorul de cabinet al lui Lenin, când a auzit că sunt din Basarabia, i-a dat afară, motivând că Lenin avea treburi mai importante de rezolvat. Stăteau pe sală, necăjiți, fără soluție, gândindu-se, când au văzut un ofițer sovietic intrând într-o cameră, după care au auzit strigătul: "Să trăiești frate!" (pe românește). Și-au închipuit că în dosul acelei uși se afla un român și, după ce a plecat acel ofițer, au bătut la ușă și au intrat.

Camera aceea cuprindea toate aparatele de transmisie ale guvernului Lenin și ale Ministerului de război Troțki. Un locotenent - inginer servea toate aceste aparate. S-au recomandat și au aflat că și dânsul era basarabean. Apoi locotenentul i-a întrebat ce vor, iar ei i-au spus că solicitaseră audiență lui Lenin ca să facă un Corp de Armată al Basarabiei și că fuseseră dați afară.

Locotenentul acesta le-a răspuns cam așa: „O dată cu revoluția se deșteaptă toată lumea, afară de voi, cei de la Chișinău! Cum vă puteți închipui că vă aprobă Lenin această cerere? Dacă voi ajungeați la el și-i spuneți ce mi-ați spus mie, acum mă uitam pe fereastră la voi, împușcați la zidul Acela”

- Deci nu se poate?”, -

”N-am spus că nu se poate, dar ce ați făcut voi e prost. O să facem noi împreună un ordin al lui Lenin și îl trimit eu”.

La începutul lui decembrie 1917 acest ofițer a transmis la toată armata rusă ordinul ca toți soldații, ofițerii și subofițerii născuți pe teritoriul Basarabiei să primească o foaie de drum cu destinația Chișinău, unde să formeze corpul de armată pentru apărarea Basarabiei împotriva dușmanului din vest (României).

Lenin n-a aflat, dar a simțit că se face ceva și a trimis ca politruc la Chișinău pe Vlad Inculeț (student la Universitate, la Fizico-Chimice, care aderase la partidul roșu). Persoane de la acel nucleu naționalist al doamnei Alexandrina Russo au spus că l-au văzut cu ochii lor pe Vlad Inculeț în gara Chișinău când a coborât din trenul de la Moscova: era îmbrăcat ca un muncitor salahor, avea șapcă de rus, cizme, și o salopetă de metalurgist. A coborât pe peronul gării care era plin de lume, s-a așezat cu fața spre vest și a început să strige: "Acolo, la Iași și București, se află dușmanul ereditar al Basarabiei, dușmanul de moarte al nostru de care trebuie să ne apărăm! Pe urmă s-a întors cu fața spre est și a arătat spre Moscova: " Acolo este mama noastră protectoare, Moscova, buna noastră mamă!" A venit apoi la Sfatul Țării. Ce s-a întâmplat nu se știe, dar a devenit președintele Sfatului Țării și, împreună cu Mitropolitul Iurie, la 27 martie 1918, spontan, s-a votat unirea necondiționată a Basarabiei cu patria mamă, România. De fapt, nu a fost unire, ci reunire, pentru că Basarabia făcea parte integrantă din Moldova.

Povestea aceasta adevărată se bazează pe consultarea unei vaste literaturi istorice edită (cele mai semnificative lucrări fiind cuprinse în lista bibliografică a lucrărilor citate), și numeroase surse inedite consacrate problematicii războiului întregirii (fonduri de arhivă), și se referă la acțiunile de luptă doar în tangență cu prezența regelui și numai informativ considerații privitoare la contextul în care acestea au avut loc. Documentele transcrise sunt mai degrabă selectate pentru importanța și valoarea lor documentară, unele, având un cadru mai larg în care s-au purtat acțiunile politice și militare privitoare la unirea Basarabiei.

Fără pretenția epuizării subiectului lasăm posibilitatea cititorului să descifreze contextul în care personajele din povestea Basarabiei⁴ au dus o viață aspră și grea, în care riscul și pericolul morții era permanent și să facă gestul firesc de a înțelege slăbiciunile omenești. Stăruim pe deciziile astrale ale regelui întregitor Ferdinand I, fără a uita că și el a fost un OM, dar și pe faptele mărunte ale ostașilor, pe care le socotim vrednice de toată lauda.

Urmarea intensificării activității pentru emanciparea națională s-au înmulțit și manifestările în vederea pregătirii condițiilor pentru realizarea unirii. Un rol deosebit l-a avut înființarea Partidului Național

⁴ Recomandăm volumele apărute sub semnătura prof. Neculai Moghior, care într-un gest firesc și-a continuat munca de cercetare științifică, Regele fiind o personalitate de care s-a lipit cu mare drag, și cu folos pentru istoriografia militară, și nu numai. Volumul sale continuă seria „cuvintelor” regelui, dar de data aceasta, sunt îndreptate spre unire. Cartea apărută în anul centenarului Marii Uniri, căci, neîndoindu-ne, Ferdinand I a avut un rol determinant în poziționarea României pe traiectoria luptei pentru ca toții românii să trăiască laolaltă. Meritul autorului iese evident la suprafață pe măsură ce parcurgi tematica ce are ca personaj central pe regele întregitor.

Moldovenesc, la 3 aprilie 1917, al cărui program prevedea la punctul 2: “Partidul Național Moldovenesc va lupta pentru dobândirea celei mai largi autonomii administrative, judecătorești, bisericești, școlare și economice a Basarabiei”. Idei identice au fost incluse și în lucrările Congresului Uniunii Cooperativelor, desfășurat în zilele de 6-7 aprilie la Chișinău, congres care a hotărât: “pentru propășirea culturală și economică a Basarabiei” pentru care se cere autonomie administrativă, culturală și economică. În afacerile interne, ea, Basarabia trebuie să se administreze independent recunoscându-i-se libertatea de autodeterminare. Toate legile privitoare la viața economică a Basarabiei să fie elaborate de capul administrativ local în conformitate cu obiceiurile stămoșești ale moldovenilor.

La marele miting organizat la Odessa, în ziua de 18 aprilie 1917, glasul românilor din Basarabia s-a făcut și mai clar auzit. Peste 10.000 de militari moldoveni din garnizoana Odessa, profesori, medici, studenți, preoți participanți la miting au cerut autonomia politică a Basarabiei și concentrarea de unități moldovenești în Basarabia pentru apărarea împotriva jafurilor și violențelor comise de unitățile militare rusești care se retrăgeau de pe front. Acum s-a conturat pentru prima dată programul de acțiune ce prevedea obținerea autonomiei depline.

Perioada 21-25 mai 1917 a fost marcată, la Chișinău, de primul Congres al Țăranilor și Învățătorilor Basarabeni care s-au pronunțat și ei pentru autonomia Basarabiei, mișcare naționalistă ce cuprinsese practic toate stările sociale.

Profitând de anarhia din imperiu, în iunie 1917, guvernul Republicii Ucraina a revendicat Basarabia ceea ce a determinat protestul energic al românilor din această provincie și cererea adresată lui Kerenschi de a li se acorda dreptul de a-și alege conducerea proprie în hotarele lor istorice, iar la 15 iulie 1917, P.N.M. împreună cu toate organizațiile locale a făcut cunoscut Radei ucrainiene că “Basarabia va rămâne autonomă”. Hotărârea a fost întărită prin acțiunea din 22 iulie a Comitetului Central executiv Moldovenesc a Sfatului deputaților de ofițeri și soldați, care a trimis un protest Radei Centrale Ucrainiene, în care se arăta, printre altele că: ”Basarabia, pe baza drepturilor istorice, etnografice, pe baza obiceiurilor sale deosebite și a situației economice, are dreptul imprescriptibil pentru o completă autonomie”.

Întrunit la Chișinău, Sfatul Central al împuterniciților soldaților și ofițerilor basarabeni, la 2 august 1917, a dat publicității o declarație în care se afirma că: ”fiecare norod are dreptul de a-și hotărî soarta și luând în seamă trecutul, așezarea și neamul locuitorilor Basarabiei, a hotărât: să îndrepte către toate partidele politice, naționale, obștești și profesionale strigarea de a se întemeia la Chișinău Sfatul Țării, în care să intre împuterniciții norodului de la toate partidele politice, proporțional numărului fiecărui norod ce locuiește în Basarabia”.

În perioada 8-14 sept. 1917 a avut loc, la Kiev, congresul popoarelor din Rusia, la care au participat delegații din partea a 13 națiuni și naționalități. Basarabia a fost reprezentată de către Teofil Ioncu care declară: ”Mulți ați auzit de moldoveni dar puțini știți că națiunea moldovenească nu există. Este o națiune română. Numele de moldovean este numai teritorial, dar nu național, iar dacă noi numim moldovenești comitetele și organizațiile noastre, o facem aceasta numai din punct de vedere tactic, fiindcă cuvântul român sună prea aspru în urechile vrăjmașilor noștri de care avem mulți”.

Evenimentele se precipită, și la 20 octombrie, s-a întrunit la Chișinău Marele Congres al ostașilor moldoveni la care au participat 800 de delegații reprezentând peste 250.000 ostași moldoveni aflați în diferite garnizoane și pe diferite fronturi. Acest congres a hotărât naționalizarea oștilor moldovenești și convocarea în cât mai scurt timp a Sfatului Țării, care urma să fie format din 150 de membri, proporționali cu numărul de locuitorilor de diferite naționalități de pe teritoriul Basarabiei, respectiv 105 români, 15 ucrainieni, 14 evrei, 7 ruși, 2 germani, 2 bulgari, 2 găgăuzi, 1 polonez, 1 armean, 1 grec.

Întrunit la Chișinău congresul basarabean a proclamat Basarabia ”Republica Democratică Moldovenească” și a ales primul guvern al noii republici, numit “Sfatul Directorilor”. Urmare a armistițiului de la Brest- Litovsk, 3 decembrie 1917, trupele rusești au început să se retragă de pe fronturile de vest traversând Basarabia, la fel și prizonierii ruși sau germano-austro-ungari, care în drumul lor spre casă sau dedat la numeroase acte de violență și dezordine pe teritoriul noii republici. În aceste condiții Sfatul Directorilor a cerut guvernului român să-i pună la îndemână ajutorul necesar pentru apărarea liniilor ferate și a depozitelor de aprovizionare. Generalul Iancovescu, ministru de război al României, a dat ordin unui detașament de 1.000 de voluntari ardeleni și bucovineni care veneau de la Kiev, să se oprească la Chișinău, pentru a se pune la dispoziția Sfatului Țării.

În perioada 1917-1919, apărea la Chișinău ziarul “Ardealul”, transformat ulterior în “România Nouă” și al cărui prim redactor a fost dr. Ioan Mateiu, ardeleanul care din 1920, va fi numit director general al

învățământului primar și normal din Transilvania. Iată câteva aprecieri, contemporane evenimentelor, privind situația românilor din teritoriile naționale dar și a celor aflați la acea dată sub jugul ocupației străine, apărute sub titlul "Cine sunt românii?" din ziua de 29 octombrie 1917, sub semnătura redactorului șef al ziarului amintit: "Iar când vremurile s-au mai luminat și neamul nostru a ajuns să-și întemeieze domniile românești, lumea întregă s-a minunat de vitejia cu care înaintașii noștri au zdrobit oștile înfricoșătoare ale dușmanilor.

Vremuri de slavă ale lui Ștefan cel Mare și Mihai Viteazul. Voi stați veșnică mărturie pentru sămânța aleasă din care ne-am născut. Căci mult este să fi român cum spunea un înțelept cronicar ardelean. Abia cinci națiuni sunt în toată lumea care se pot mândri cu originea romană. Sunt francezii, italienii, spaniolii, portughezii și românii. Și cum a rânduit bunul Dumnezeu, ca în războiul cel grozav de astăzi, aceste alese vițe ale gintei latine să se întâlnească să-și dea mâna și să lupte împreună pentru libertate și dreptate. În tovărășia lor, neamul nostru hulit și asuprit de alții, se simte mândru că-și poate dovedi iarăși vitejia și credința aprinsă moștenită din bătrâni. Fii mândru neam român de rudenția aceasta cu cele mai luminate neamuri de pe fața pământului! căci brațul lor e tare și dreptatea pentru care luptă sfântă. Din uriașa încăierare a popoarelor, ginta latină va ieși biruitoare și neamul românesc va prăznuși cu bucurie sărbătoarea libertății și a înfrățirii. Atunci va fi pe pământ pace și bună înțelegere".

În articolul din 19 noiembrie 1917, salutând inițiativa constituirii Sfatului Țării, dr. I. Mateiu sublinia pentru cititorii săi: "peste câteva zile se va deschide la Chișinău Sfatul Țării, alcătuit în urma Congresului ostașilor moldoveni.

Acesta este cel dintâi sfat al Basarabiei autonome și însemnătatea lui cea mare se cuprinde în aceea că el este moldovenesc. Din 150 de deputați 105 sunt moldoveni curați. El este deci un sfat național care va ști să lucreze cu tragere de inimă pentru așezarea Basarabiei pe temelii de viață nouă care să facă pe moldoveni stăpâni în țara lor.

Cu câtă durere nu ne gândim noi la Transilvania noastră unde străduințele românilor de a-și avea așezămintele lor au fost întotdeauna înăbușite de străini. Nădejdea noastră este în scutul României mame care, prin ostașii săi viteji și cu ajutorul voluntarilor noștri plecați în Rusia, ne va scoate din iadul străinătății dându-ne libertatea în cuprinsul României Mari.

Dumnezeu să vă ajute frați moldoveni!"

La sfârșitul anului 1917, trupele rusești, care părăseau în debandadă frontul român, au încercat să se stabilească în Basarabia, iar comitetele lor revoluționare, conduse de Front Otdel au inițiat acțiuni de lichidare a Sfatului Țării și a organelor militare și administrative ale acestuia pentru a stăvili procesul de unire a Basarabiei cu România în vederea menținerii ei în cadrul Rusiei Sovietice.

Devenea tot mai stringentă problema constituirii celor 2 Regimente ardelenesti, pe teritoriul Basarabiei fapt pentru care ziarul, din 10 decembrie 1917, sublinia că :

"În curând se vor alcătui și alte regimente.

Nu-i numai așa o întâmplare oarbă că în același timp cu regimentele ardelenesti, se formează la Chișinău și oastea națională a fraților noștri moldoveni. Este voia lui Dumnezeu care, îndurându-se de suferințele noastre ca și ale moldovenilor, le luminează mintea și le arată calea mântuirii. Basarabia a înviat, dar, pentru ca ea să rămână în mâinile fraților noștri, are nevoie de oștire națională alcătuită din moldoveni care să o apere".

În ajunul sfinteii sărbători a "Nașterii Domnului" într-un zguduitor articol intitulat "Crăciunul nostru n-a sosit", ziarul făcea o analiză pertinentă și realistă a situației României și românilor la acel sfârșit tragic de an 1917 astfel : "În vuetul năprasnic al tunurilor, glasurile îngerești vestesc nașterea Mântuitorului. E sărbătoarea păcii. Bucuria ei înalță cugetul popoarelor libere și stăpâne pe soarta lor. Dar asupriții și robii plâng în această noapte sfântă. Pacea lor nu le-o poate aduce decât libertatea națională.

Dar în durererea bejeniei noastre simțim totuși o mare mângâiere. Este învierea fraților noștri moldoveni de dincolo și de dincoace de Nistru. Dumnezeu le-a dăruit norocul de a scăpa, mai înainte decât noi, din temnița întunecată a robiei muscălești. Astăzi ei sunt liberi și steagul național strălucește cu aceeași mândrie la Chișinău ca și la Tiraspol. Sufletul lor soarbe cu sete izvoarele vieții noi apa fermecată a limbii și culturii naționale.

De acum ei vor merge voioși pe drumul fericirii, care nu mai atârnă decât de vrednicia și priceperea lor. Cine nu se va bucura alături de frați noștri din răsărit ai neamului nostru care, astăzi, sunt stăpâni pe soarta lor?. Bucuria lor e bucuria noastră.

Dar ea nu e deplină și nu poate fi deplină, câtă vreme 12 milioane de frați plâng în nenorocire. România e călcată în picioare, Transilvania și Bucovina gem de dureri fără nume așteptând ceasul dreptății dumnezeiești.

Crăciunul nostru, cu pacea dreptății și a libertății naționale nu a sosit, Crăciunul neamului românesc e departe încă și el atunci va fi prăznuit când va flutura și pe culmile Carpaților steagul sfânt al României Mari”.

România, atentă la toate mișcările din Basarabia deși trecea prin momente grele, dă curs chemării oștirii pe care o aprecia ca “Primul act spre unire” și toate demersurile sunt favorabile celor de peste Prut.

La 24 decembrie 1917 - Marele Stat Major - Consiliul de Miniștri a aprobat cererea prin care s-a dat ordin ca “1.000 de ardeleni cu arme și mitraliere ce vin de la Kiev să se oprească la gara cea mai apropiată de Chișinău, de unde se vor trimite pentru paza depozitelor de subzistență” cerere semnată de Ministrul, gen. Iancovescu, conform hotărârii Consiliului Directorilor Generali ai Republicii Moldovenești, cererea adresată guvernului român adresată pe 22 decembrie 1917, solicita “trimiterea la Chișinău a unui regiment ardelenesc cu posibilă urgență. Tot odată vă rugăm să ordonați ca acest regiment să steie la dispoziția Directoratului Republicii Moldovenești”.

Această cerere este argumentată astfel: “Din cauză că unitățile militare ale Republicii Moldovenești erau prea slabe și puțin disciplinate și neputând ține piept numeroaselor bande de soldați ruși bloșevizați care se țineau de jafuri și asasinate și datorită faptului că microbul bolșevist pătrunsese și între soldații moldoveni”.

Consiliul de directori generali ai Republicii Moldovenești a solicitat prin actul de la 22 decembrie 1917, ajutorul Armatei fraților de peste Prut. Spre o mai bună lămurire a situației de atunci redăm o convorbire la “Hugues” cu Sevastopolul:

“- 1 ianuarie 1918. Cine e acolo?

- Reprezentantul”Comitetului Executiv Moldovenesc”, Lt. Prahnițchi.

- Aici Casatchin, Gorodețchi, Plătică, Telebici și Cojocar.

- Să trăiți!. Vorbesc Prahnițchi cu Pălămari. Secret.

- Situația republicii noastre este foarte grea. Armata rusă stă în țară și aceea care trece provoacă o teribilă anarhie.

Tot timpul vin țărani să ceară ajutor .

Ultimele știri: județul Cahul s-a adresat direct Cartierului cerând armată, fie și română. Chilia devastată. Atitudinea Sfatului Țării e astfel, încât în cu 4 zile în urmă deputatul Sinicliu a arestat tipografia gazetei rusești “Bessarabscaia Jizni” unde a distrus trei mii de exemplare din proclamații împotriva Sfatului Țării. În județ se distrug depozitele de cereale. Calea ferată părăsită de paza rusă.

Cartierul a propus Republicii, să ia în sarcina sa paza depozitelor de cereale. Cu propriile puteri aceasta nu putem s-o facem, dar nici armată străină, cu deosebire română și transilvană, nu voim. În această grea vreme așteptăm de la Sevastopol trupe basarabene, care trebuie să fie la dispoziția Sfatului țării în chip deplin și fără discuție. Fără alte comentarii”

În continuare prezentăm câteva documente în legătură cu tulburările revoluționare din Basarabia până la venirea armatelor române:

“În zilele de 6/7 iunie la gara Soldănești, ținutul Orheiului au sosit din Odessa 12 companii cu efectiv aproape 3.000 de soldați. La Soldănești, soldatii au cumpărat de la negustori evrei vin și îmbătându-se au atacat casa preotului, spărgând 18 geamuri, au spart prăvălia lui Talic și au furat de la Zinovia Rusu 3 covoare și haine, au prădat o mamă și o fată de o sută de ruble și 3 vedre cu vin.

La Trifănești au siluit pe fata Epinevscaia de 14/15 ani, care după două zile în spital a murit. Soldații mergeau în dezordine, se abăteau pe la satele vecine, furau alimente și animale, siluiau femei, care din sentiment de rușine nu fac declarațiuni, apucau pe drum cai și căruțe cu care plecau spre Orhei.

Intrând în dezordine în acest târg soldații a căror nume nu se puteau stabili, în noaptea de 7 spre 8 iunie au spart pivnițele Goldei Cofman și au băut 30 de vedre de vin. În seara de 8 iunie au spart pivnițele lui Motrl Keier de unde s-au băut 250 de vedre cu vin și s-au furat 500 de ruble ale lui Moșco Rabinovici, s-au spart prăvăliile lui Farer, au intrat în case particulare și o mulțime mici tâlhării.

S-au trimis patrulă cu arme, dar, la insistențele președintelui Sovietului deputaților, fără cartușe, astfel nu s-a putut restabili ordinea.

Pe la amiază pe 9 iunie au mai venit dinspre Chișinău câteva companii, dirijate spre front, care s-au unit cu bandiții și au început să prade pivnițele cu vin ale domnilor Nelin, Suslic și Ganțștein. Populația terorizată se ruga să fie aduși cazaci.

Ajutorul Comisarului ținutul a rugat să se cheme armata, dar președintele Sovietului, a refuzat spunând că el este împotriva. Atunci ajutorul comisarului a cerut singur de la Chișinău. La 3 noaptea au sosit 100 de cazaci din regimentul Usurian cu mitraliere. Aflând despre aceasta bandele au plecat din Orhei spre Chișinău”

Situația tensionată, dezordinile create de bandele de soldați, jafurile de tot felul consemnate de diferite autorități au fost semnalate în telegrame desperate, care solicitau ajutor. Reproducem câteva. În telegrama Comitetului militar revoluționar din Bălți către Sfatul țării se arată că: "Dezordinile care s-au început în Bălți la 4 decembrie ne-au silit organizațiile locale militare revoluționare să creem la 5 decembrie un comitet militar revoluționar pentru restabilirea ordinii. Președintele Tarasevici".

Telegrama nr.7694 din 15 decembrie 1917, expediată din Orhei Ministerului de Interne: "Direcțiunea de aprovizionare din plasa Cinișeuți aduce la cunoștință, că economia lui Calihman, Morărești, a fost prădată de către țăranii din Pripiceni și Berești. La fermă se găsesc patru soldați moldoveni, care nu dau nici un concurs fermei. Dudnicenco".

Telefonograma Președintelui Sfatului Cooperatorilor din Orhei către Consiliul Directorilor: "Din Chișinău spre Dubăsari merge un transport militar cu 600 de oameni. Economia(ferma) lui Sinadino, Onițcani, este devastată. Amenință devastarea morii, unde se păstrează 20.000 de puduri de făină pentru armată. Mai departe urmează Criuleni, unde în două fabrici se găsesc mari cantități de spirt. Sunt inevitabile excese. Cerem ajutor urgent. Adunarea județeană a cooperativelor. Președinte, Moraru".

Comandamentului de unități poloneze din Basarabia: "Consiliul Directorilor Generali ai Republicii Moldovenești vă roagă să nu refuzați a trimite 2 detașamente a câte 20 de oameni fiecare sub comanda unui ofițer pentru acțiune comună cu Seful Ocolului 5 de miliție din județul Chișinău în raionul plășilor Sireți, Budești și Mereni din județul Chișinău. Președintele Consiliului Directorilor, Directorul general de Interne".

Edificator este și raportul "secret și urgent" din 28 decembrie 1917, adresat Directorului general al internelor: "Urmare la nr.3.951, din 22 decembrie 1917. Am onoarea de a vă raporta următoarele.

Prin telefonogramele tuturor șefilor de circumscripții din subordinea mea - din județ: Hâncești, Nisporeni, Ciuciuleni, Vorniceni și Budești-Ialoveni mi se raportează că anarhia din județ a pornit cu toată furia și amenință cu marele pericol de distrugere a avutului Statului, cât și al oamnenilor și instituțiilor particulare.

Faptul acesta se datorește retragerii grupurilor de soldați de pe frontul român fără comandanți, dezordonați, înfuriați, înnebuniți de băuturile alcoolice.

Detașamentele miliției nu pot ține piept la această debandadă, adeseori s-au semnalat cazuri când însuși milițienii trimiși pentru menținerea ordinii se dedau la dezordine.

Cu ocazia inspecțiilor făcute în județ de mine personal am constatat:

"1. În comuna Cristești, familia moșierului Covalev a fost nevoită să părăsească conacul în toată noaptea de 27 decembrie, amenințată cu moartea de către niște soldați dintr-o baterie de artilerie, ce a sosit în acel sat din direcția Nisporeni-Vărzărești.

2. În satul Vărzărești au avut loc mai multe silurii de fete și femei de către soldații unui transport venit din direcția satului Nemțeni.

3. La moșia căpitanului Axiuc, de lângă satul Cristești, soldații și țăranii au distrus trei hambare de porumb.

Tot aici s-au desfundat 10 butoaie de vin din pivnița aceluiași ofițer.

4. La Ciuciuleni în noaptea de 27 decembrie un grup de soldați s-a năpustit asupra gardei de pază a depozitului de spirt de la acea fabrică, au ridicat o mare cantitate de spirt, dând foc fabricii în care au ars 4 soldați milițieni din gardă și 3 dintre soldații care au incendiat fabrica.

Din cauza spirtului ars pe care țăranii îl utilizau ca băutură, au murit în acea comună 5 femei, 2 copii și 8 bărbați.

5. În satul Nisporeni un grup de soldați, împreună cu alți locuitori din acel sat, s-au introdus în curtea preotului și l-au amenințat cu moartea împreună cu întreaga lui familie. Preotul s-a refugiat în pădurea din apropiere.

Banda a intrat apoi în pivnița proprietarului Arc Hacicov unde au băut și spart mai multe butoaie cu vin.

6. Mănăstirea Suruceni este amenințată de a fi jefuită de hoardele soldaților răzvrățiți ce se retrag din direcția Prutului pe șoseaua Hâncești spre Chișinău. Am instalat pentru pază trei escadroane din detașamentul de cavalerie ce îl am sub comandă, astfel asigurând paza în acel sector.

7. În satul Ulmu țăranii s-au răscolat împotriva arendașului din apropiere, Barabaș pe care vroiau să-l omoare.

Satul taie pădurea în mod barbar și samavolnic transportând enorm material de construcție. Dezordinea continuă, nu se pot lua măsuri.

8. În ziua de 27 decembrie țăranii au devastat conacul Hansca, iar Comitetul sătesc a distribuit tot inventarul la țărani.

S-au mai devastat conacul din Satul Nou, conacul lui Dimianovici - Rezeni, Manuc-Bey - Hâncești și Hacicov- Strășeni.

În rezumat, anarhia s-a deslănțuit în cuprinsul județului cu toată urgia împotriva moșierilor și chiar împotriva țăranilor avuți.

Cu mijloacele ce le am la îndemână nu se pot opri dezordinele și de aceea propun și rog a se interveni foarte urgent către domnul Ministru de război al republicii, pentru a ne pune la dispoziție efective militare de soldați aleși dintre cei mai devotați ordinei și bunului obștesc pentru a pune sfârșit anarhiei.

Șeful miliției județului Chișinău,
Maior, Gh.Andronachi”

Fărădelegile comise de soldații bolșevici au depășit uneori puterea imaginației. Completăm în acest sumbru tablou din satele și orașele basarabene reproducând alte câteva documente.

Telefonograma nr. 6.121 din 27 decembrie 1917, a comitetului județului Orhei către Directorul general de interne:

“Potrivit ordinului telegrafic nr.414, aduc la cunoștință, că între 18-24 decembrie s-au primit următoarele declarații despre dezordine din județ :

1. De la proprietarul moșiei Parcani - Feizi, țăranii i-au luat o magazie de porumb;
2. De la ferma Telenești, țăranii din satul Perescina au furat 4 care, una vacă, 20 de cai și 4 căruțe;
3. Țăranii cer de la mănăstirea Curchi să li se dea averea mănăstirii Dobrușa;
4. Țăranii cer de la mănăstirea Curchi să li se dea averea;
5. Țăranii din comuna Pripiceni-Răzeși au devastat ferma Măzărești a lui Calihman, din plasa Cinișeuți;
6. Țăranii și soldații de pe front devastează ferma lui Ortemberg-Mândra;
7. Țăranii au pus mâna pe moșia Scurta-Bazga a lui Eghiazarov;
8. Țăranii din satul Izbești pradă depozitul de tutun al societății de export Petrograd;
9. Țăranii din satele Onițcani, Slobozia-Dușca, Ohrincea, Izbești-Zaluceni, Grușeva, Mășcăuți, Stețcani și Țigănești au prădat economiile proprietarilor A.Sinadino, Manuilov, P.Adrianov, N.Dobrovici, Glavce, Grișenco, Cucicov și Russo, dintre acestea au fost prădate în comun cu soldații transportului militar al corpului 8 din armata a IV care venea de pe front și al cărui comandant Vișnevschi a fost reținut de către Sfatul Țării.

Pentru lichidarea prădăciunilor și a devastărilor fermelor se întrebuițează de către mine puterea armată, dar ea este insuficientă, că eu n-am posibilitatea numai de a preveni devastările. Pentru lichidarea lor completă trebuie timp și putere militară, pentru care eu intervin.

Comisarul județului Postolache”

Ordin către oștirea garnizoanei Chișinău:

“Aduc la cunoștința unităților militare din garnizoana Chișinău, indiferent de naționalitate, că de mâine se fixează parada acestor oștiri pentru luni, 1 ianuarie 1918, ora 12 pe piața Nemțească. Armatele revoluționare trebuie să arate Sfatului Țării, cu reacționarii lui, că spiritul de libertate încă mai trăiește în inimile norodului.

7 decembrie 1917, Chișinău,

Semnat, șeful garnizoanei Chișinău, Ilie Catărău”.

Anarhia ce s-a deslănțuit asupra Basarabiei a fost urmată nu numai de jafuri, samavolnicii și distrugerii și vărsare de sânge. Au fost omorâți mișelește Cveatcovshi, Ducatoni, Mihalaș, Marabute, Grezcov, Butmi-de-Cațman, Bantaș, Roset, A.Băluțel, M.Razu, gen.Necrasov cu statul său major și mulți alții care nu s-au înregistrat.

În gara Chișinău au avut loc atacuri banditești asupra soldaților ardeleni sosiți de la Kiev, în ziua de 6 ianuarie 1918, soldate cu răniți și nu se poate preciza dacă au existat morți.

Instigatorii principali pentru comiterea măcelului din gară au fost “tovarășii” :Levenzov, Roșcov, Perper și Cobac. Iată întreaga listă a membrilor din organizația bolșevică Front-Otdel din Chișinău obținută în ziua de 6 ianuarie 1918: Vladimir L. Perper, A. A. Dementiev, Zilicenco, Gans Lemberg, T. I. Rogov, M. P. Roșcov, A. Nicolaev, G. Raeschi, I. M. Fediușin, M. A. Nazarin, I. B. Barbin, Grigorie P. Navarco, S. D. Celișev, I. E. Urvanțev, V. T. Melnicov, Iuliu C. Spunt, Avram I. Sonchin, Iaițchi, Monicev, Sestopalov, Iosif D. Vizghert, A. I. Erșov, Sabsovici, A. P. Cerepanov, Grigoriev, Salmin S. Libenson, Zaharcenco, Levenzon, A. M. Stepanov, Luca I. Ciuban, N. A. Cobac. Între ei se afla și succesorul lui I. Catarău (Levenzon), comandantul garnizoanei Chișinău.

La 6 ianuarie 1918, trupe ale frontului Otdelului au dezarmat în gara Chișinău batalionul de voluntari ardeleni și bucovineni, iar Tribunalul revoluționar a arestat pe președintele Sfatului Țării I. Inculeț și pe președintele Sfatului Directorilor P. Erhan. În aceeași zi, ca urmare a acțiunilor hotărâte ale unui detașament al gărzilor naționale moldovenești cele două personalități au fost eliberate.

La începutul anului 1918, deși apăsați de nevoi, robie și uitare, românii speră într-o soartă mai bună, și acest fapt este reliefat și de articolul care făcea un amplu ”rechizitoriu al patimilor noastre” astfel :

“Sărmană țară nenorocită! Cine nu se gândește cu durere la suferințele sale?.Nu este suflet de român care să nu verse lacrimi de durere în aceste zile ale Anului Nou aducându-și aminte de soarta ta amară. Din mijlocul liniștii și bogăției pe care ți-o dă pământul tău binecuvântat tu te-ai ridicat deodată la arme și ai pornit la războiul crâncen al popoarelor. Pentru ce ți-ai jertfit pacea și fericirea?. Nu erai mulțumită, nu aveai slava trecutului și strălucirea numelui tău din anul 1913?. În zgomotul armelor roșite de sânge, tu deslușeai geamătul fiilor tăi din Transilvania și Bucovina. Suferința lor îndelungată îți strângea inima și-ți cutremura sufletul de mamă iubitoare.

Simțirea ta duioasă a înțeles toată pătimirea noastră de mucenici și atunci, purtată de porunca cerurilor milostive, te-ai ridicat înfiorată ca mama care-și vede copiii în cumpăna morții.

Mândrii tăi feciori s-au repezit ca șoimii spre Ardeal, rupând granița blestemată ce ne despărțea de sânul tău dulce.

Dar dușmanii au fost mulți și puterea lor covârșitoare. Vitejii tăi s-au luptat ca Făt-Frumos din poveste fără a ne putea opri puhoiul năvalnic. În urma lor Ardealul se cufunda iarăși în sfâșietoarea jale a părăsirii.

Oștirea își strânsese steagurile și, cu ele la piept, oprea pas cu pas năvala sălbatică ce se îndrepta spre pământul tău sfânt.

De atunci ai încercat dureri fără nume. Stropită de mitraliere, lipsită de ajutorul îndepărtaților prieteni, vândută de rușii vecini, tu ai rămas singură împotriva unor jivine năprasnice, ce te cotopeau din toate părțile. Mare să fi fost, năzdrăvană să fi fost și nu puteai opri năvala turbată ce se revarsă în valuri negre spre oștirile tale chinuite. Și totuși nu te-ai lăsat zdrobită. Suspinau bătrânii, plângeau mamele în urma feciorilor care, cu sufletul săgetat, treceau luptând pe lângă casa părintească.

Ei s-au înfipt în Moldova, de unde nici o putere nu-i mai putea scoate. Mii dintre ei s-au prăpădit de gerul cumplit al iernii, de grozăvia foamei ori de înspăimântătoarele friguri ale bolilor ucigătoare. Nu există oștire în lume care să fi fost mai amarnic lovită de soartă. Și odată cu sosirea primăverii, ea totuși a înviat, mai mândră și mai hotărâtă.

La noua chemare a buciului, ea s-a aruncat în foc cu îndârjire zdrobind trufia pângăriturilor, dar a doua vânzare i-a curmat avântul și i-a smuls biruința. Și când ea avea să-i ducă pe acești viteji fără seamăn iarăși peste Carpați, a căzut asupra lor, ca un blestem al iadului, a treia vânzare muscălească, setoasă de pace rușinoasă. Pe semne ca să împlinească ce scrie în Scriptură, care zice “că de trei ori va cânta cocoșul...”.

Și astăzi, România stă părăsită în mijlocul valurilor dușmane. Zărilor sunt întunecate, de nicăieri nu lucește nici o rază de ajutor. Și-a jertfit pacea și bogăția, și-a cinstea și fala ei întrupată în oștirea vitează, dar fără noroc.

A pierdut tot ce-i vestea strălucirea. Iată acum o țară de cumplită suferință, cum nu mai este alta pe fața pământului.

Cum să nu ne cutremure soarta ei?

Scumpă țară de jefă, idealul tău de a împreuna pe toți fiii tăi răzleți este sfânt și drept. Noi credem în el și-l stopim cu lacrimile noastre de rugă fierbinte. Nu este cu putință ca el să cadă, dacă mai este o dreptate în lume. Dumnezeu din ceruri îți cunoaște suferințele și ascultă plângerea poporului românesc.

Dreptatea va veni și în anul 1918 ne va vedea pe toți alergând la sânul tău, o Românie iubită și sfântă!”.

Retragerea în debandadă a trupelor rusești a creat o situație explozivă în Basarabia, situație care periclita și spatele frontului român precum și aprovizionarea armatei noastre din depozitele instalate pe Prut și Nistru. În aceste condiții, Sfatul Țării s-a adresat guvernului român de la Iași solicitând ajutorul militar imediat. Datorită implicațiilor militare și politice, solicitările respective au fost amplu dezbătute de către factorii militari și politici ai României, împreună cu reprezentanții militari aliați sau ai comandamentului armatei ruse din Moldova.

Trimiterea de trupe române în Basarabia va da naștere, desigur, în Rusia, la aspre reproșuri. Pentru a menaja susceptibilitățile, rusești s-a convenit ca să existe un intermediar între directoratul moldovenesc și comandantul trupelor române de etape; la 2 ianuarie 1918... directorul căilor ferate basarabene îl roagă pe Șeful Misiunii Militare franceze în România, generalul H. Berthelot să intervină să fie trimise cât mai repede posibil trupele române spre a-i ajuta să stabilească ordinea în Basarabia, supravegherea căii ferate Ungheni-Chișinău-Bender și a depozitelor din Basarabia.

Patriotul ardelean, dr. I. Mateiu pe 4 ian.1918, se adresează cititorilor săi printr-un articol intitulat “Către prizonierii și pribegii Ardealului”, mobilizator și dătător de speranțe.

La 5 ianuarie a pornit din Iași un detașament de grăniceri români și voluntari ardeleni, organizat pe trei eșaloane, primul dintre ele fiind însoțit de reprezentantul lui Scerbacev, generalul rus Kanzerov. După ce au debarcat la Ghidici, ultima gară înainte de Chișinău, au fost atacate primele două eșaloane, de trupele Front-Otdelului, mult superioare numeric și ca dotare cu armament, drept care ostașii români au fost nevoiți să se retragă în pădurea Durleștilor și, apoi, prin Trușeni, Scoreni, Ulmu spre Prut. Ultimul eșalon a cărui înaintare fusese întârziată de bolșevici, a fost atacat în gara Cornești unde, generalul Necrasov, comandantul Armatei a IX-a ruse și col. Sokolov, care însoțeau acest eșalon, au fost capturați și uciși în mod bestial, trupurile lor fiind tăiate în bucăți și aruncate pe o grămadă de paie în spatele gării. Din acest moment Front-Otdelul s-a considerat în stare de război cu România și cu moldovenii “separatiști”.

Situația disperată a determinat membrii Blocului Moldovenesc, creat în sânul Sfatului Țării să facă apeluri disperate către guvernul român ca să lase la o parte orice ezitare și să pună la dispoziția guvernului basarabean forțele necesare pentru restabilirea ordinii. Discutând toate ipotezele și toate riscurile posibile, Consiliul de Miniștri al României a ajuns la concluzia că Basarabia trebuie ajutată și salvată cu orice risc. Apelurile vor avea un ecou favorabil și la 8 ianuarie 1918, din ordinul guvernului, Divizia 11 Infanterie, comandată de generalul Ernest Broșteanu a trecut Prutul. A ajuns la Chișinău în seara zilei de 13 ianuarie 1918. Instrucțiunile date trupelor noastre precizau: “Aceste măsuri de securitate pentru aprovizionările armatei române și pentru țară însăși nu înțeleg să împiedice cu nimic autoritățile Republicii Moldovenești. Trupele noastre vor fi la dispoziția sa și se vor retrage când guvernul va putea asigura securitatea prin organizarea propriilor sale forțe”. Lupte destul de violente au fost purtate la Tighina, Bender și Vâlcov, Front-Otdelul a fost înfrânt și spre sfârșitul lunii februarie tot hotarul Nistrului, de la Hotin până la mare se afla sub autoritatea guvernului de la Chișinău.

Atunci din țară și din lumea largă au sosit telegrame de felicitare, iar evenimentul a fost an de an, o mare sărbătoare. Dintre elogiile adresate de personalități vom reproduce câteva, la împlinirea a zece ani de la Actul Unirii Basarabiei, așa cum au fost ele consemnate de Constantin Mavrodin, în ziarul “Universul”.

Reproducem fragmente din declarația cunoscutului om politic R. Poincaire, fost președinte al Republicii Franceze, fost președinte al Consiliului de Miniștri: *“Doriți să cunoașteți sentimentele mele despre alipirea Basarabiei la România. Mai e nevoie să vă spun că împărtășesc bucuria patriotică pe care o simte nobila voastră națiune regăsindu-și frații și văzând înfăptuindu-se atât aspirațiile lor cât și ale națiunii. Fiice ale civilizației latine România și Franța au luptat cot la cot pentru a apăra moștenirea lor comună. Cum să nu se felicite fiecare din aceste națiuni de triumful dreptății pentru care ambele și-au vărsat sângele?”*

Ponderea românească a populației i-a dat senatorului american H. C. Lodge, fost președinte al Comisiei afacerilor străine la Congresul Statelor Unite ale Americii, dreptul să considere că: *“În confuzia în care se găsește Europa am auzit vorbindu-se puțin de Basarabia, dar sentimentul meu a fost întotdeauna că cea mai mare parte a populației ei fiind formată din români, ea trebuie să formeze o parte a României și am fost mulțumit să aflu că ea a fost reunită”*.

Și Arthur Meighen K. C., fost prim ministru, sublinia mândria Canadei, care *“se simte fericită că a fost una din semnatarele tratatului prin care alipirea Basarabiei s-a efectuat și recunosc că această unire, astfel cum declară tratatul, este pe deplin justificată prin rațiuni geografice, etnografice, istorice și economice”*.

Confesional, ortodoxia românească l-a impresionat pe Șeful religios și politic al musulmanilor din India, Aga Khan, care credea că: *“Revendicările Basarabiei de a rămâne unită cu patria mamă, România sunt atât de evidente, încât numai aceia care nu cred în principiul naționalităților pot pune în discuție această dreaptă și frumoasă soluție”*.

Generalul Sarrail, fost comandant șef al armatei aliate din Orient, scria: *“În 1916 - 1917, în fruntea armatelor aliate din Orient, am luptat în Macedonia ca să ajut pe aliata noastră România. Tot ceea ce o interesează și tot ceea ce ea dorește, nu poate deci să mă lase indiferent. Basarabia a revenit României. Salut acest fapt nu pentru că acesta a revenit ca rezultat a unei politici de cucerire ci pentru că el răspunde acestui ideal preconizat de președintele Wilson: libertatea fiecărui popor de a se elibera de servituțile vechi; libertatea fiecărei națiuni de a se guverna, sau a se lăsa guvernată cum ea înțelege - de a se uni federativ sau complet cu statul cu care voiește”*.

Gazetarul francez Leblond, directorul revistei “La vie” din Paris, consemna: *“Reuniunea Basarabiei cu România nu poate fi pusă în discuție după cum nu poate fi pusă în discuție aceea a Alsaciei și Lorena la Franța. Ea e definitivă, oricare ar fi atitudinea bolșevicilor de azi, sau a imperialiștilor de mâine - toți, în aceeași măsură, imperialiști. Intreaga latinitate trebuie să fie solidară cu România”*.

Ed. Herriot, fost ministru al instrucției publice în Franța declara că: *“Am simțit o bucurie sinceră, când am aflat de alipirea Basarabiei la România. Am învățat odinioară istoria și rolul ei în Dacia Traiană, suferințele îndurate sub jugul barbarilor și în sfârșit eliberarea ei. Nădăjduiesc că soarta sa este de acum pecetluită. Din primele ore ale războiului am avut încredere în România; după izbândă am urmărit manifestările de bucurie ale basarabenilor readuși la căminul lor ceea ce mi-a produs mare bucurie”*.

Secretarul general al Institutului american de drept internațional, membru al Curții permanente de arbitraj de la Haga, Alexandru Alvarez, afirma: *“Noi americanii latini vedem în reunirea Basarabiei cu România, consacrată de consiliul ambasadorilor în 1920, nu numai o dreaptă satisfacere a adevărului principiu de naționalitate mai cu seamă faptul că ea tinde să creeze în apropiere de ținuturile Asiei, un stat mare chemat să îndeplinească o mare misiune”*.

În sublinierea rolului ce-i revenea României Mari, Emile Boutroux, membru al Academiei franceze, sublinia: *“În alipirea Basarabiei la România nu vedem nici o înfrângere pentru unii și nici un triumf pentru ceilalți, în ochii noștri, alipirea este restaurarea materială a unei familii care nu încetaseră să rămână în mintea noastră. Să ne fie îngăduit și să adăugăm că noi francezii salutăm cu bucurie dezvoltarea fără de făgăduințe a statului român, care reprezintă cu o vitalitate și o strălucire seculară, în mijlocul unor popoare de cultură slavă deosebită, vechea și clasică noastră civilizație greco-latină, că România este Franța dunăreană”*.

Raphael Georges Lavy, membru al Institutului Franței și profesor la Școla de științe politice din Paris, susținea și argumenta că: *“Basarabia face parte din România după cum Alsacia și Lorena fac parte din Franța. Într-o zi istorică, la 9 aprilie 1918, Sfatul Țării, adică Parlamentul Basarabiei, a declarat că vrea să se unească pentru totdeauna cu patria sa mamă: România. O lege votată la 29 decembrie 1919 de parlamentul român din București a ratificat această hotărâre și senatorii din București, prin aclamații, au adus pe frații lor basarabeni în sânul patriei. În nici o epocă a istoriei lor aceste populațiuni nu au încetat să păstreze cu fidelitate puritatea rasei lor, a limbii lor, a tradițiilor lor. Ele constituie cu Muntenia, Moldova, Transilvania și Banat o parte integrantă a unei națiuni mari cere, conștientă de forța destinului său a ieșit din război mai unită ca oricând”*.

Legitimitatea istorică a unirii Basarabiei a fost temeinic și fără echivoc subliniată de Garsun C. Chang, consilierul președintelui Republicii China, astfel: *“Între toate chestiunile teritoriale pe care conferința de pace le-a efectuat, cea mai conformă cu dreptul de dezanexarea Basarabiei de Rusia pentru că această dezanexare este bazată pe principiul dreptului națiunilor de a dispune de ele înșile, principiu care este cea mai bună garanție a păcii din lume”*.

Vorbe adânc cumpănite rostite și de M. Tyskiewicz, fost președinte al delegației ucrainiene la Conferința de pace de la Paris și fost ministru al Republicii Ucrainiene pe lângă Vatican, în cuvântul său a remarcat că: *”Basarabia este românească. O cunosc, am fost acolo și pot să atest caracterul său esențial moldovenesc, adică românesc. Nistrul separă distinct cele două țări și pare a pune între ele o frontieră, nu numai strategică dar și etnografică. Rezolvarea acestei chestiuni este de o importanță capitală pentru ambele țări. Întrevăd alianța lor ca una din bazele siguranței lor. Împărtășind aceste idei am lucrat cu amicii mei români, de cinci ani, în Elveția. Salut revenirea Basarabiei la patria mamă, ca un act de reparațiune a unei injustiții flagrante, în speranța că tribunalul lumii civilizate va recunoaște drepturile și independența Ucrainei”*.

Pentru a cunoaște atmosfera în care au avut loc dezbaterile în Sfatul Țării, la 27 martie 1918, reproducem procesul verbal al lucrărilor:

“Ședința se deschide la orele 16.15, sub președenția d-lui. I.C. Inculeț, în prezența următorilor membri ai prezidiului P.N. Halippa, B.M. Epure, C.P. Misiricov, I.A. Buzdugan. În sală sunt prezenți toți membrii Cabinetului Republicii Moldovenești, primul ministru al cabinetului român d. Al. Marghiloman, d. C.Stere, ministrul de război Hârjeu, anturajul primului ministru și alți mulți reprezentanți ai guvernului român.

Președintele: Salut, în numele Parlamentului nostru pe capul guvernului român dl. Marghiloman (aplauze). Ședința de astăzi, domnilor deputați, va fi o ședință istorică pentru națiunea noastră, pentru poporul nostru. Noi trebuie să depunem toate silințele ca să ieșim cu cinste în acest moment istoric. Dați-mi voie să acord cuvântul primului ministru, dl. Marghiloman, pentru a face declarație, cu ce scop a venit la noi. (voci : “vă rugăm, vă rugăm”)

La tribună se urcă primul ministru, domnul Marghiloman, întâmpinat cu aplauze furtunoase. Când cei prezenți în sală s-au liniștit, primul ministru s-a adresat către ei în limba românească cu o cuvântare în

care a declarat: Marea și sfânta problemă, de care s-a călăuzit un întreg partid politic în România problema unirii Basarabiei la sânul patriei mame, a României, a fost pusă pentru prima dată la ordinea zilei în toate dimensiunile ei în ziua proclamării independenței Republicii Moldovenești, iar în timpurile de față această problemă este scoasă la iveală și mai pronunțat, mulțumită mersului istoric al lucrărilor și însuși Sfatului Țării.

În vremurile de restriște ale Republicii Moldovenești, când tânărul guvern s-a adresat României după ajutor, ea ca mamă iubitoare a auzit vocea cunoscută a copilului său, nu a întârziat să vină în ajutorul ei. Toate clasele sociale, toate partidele, ca unul, s-au grăbit să vină acolo unde-i chema datoria și vocea sângelui. Și iată că astăzi culegem roadele muncii domniilor voastre, fii adevărați ai poporului, și a patrioților care au muncit pentru folosul și mărirea poporului nostru, a întregii României. Cu o atenție încordată cercurile politice ale României urmăreau ce se face pe partea cealaltă a Prutului, și când s-a ivit pericolul care amenința integritatea republicii, România înrudită s-a grăbit cu ajutorul ca să garanteze integritatea și nedespărțirea acestei țări. În conferința de pace de la București am lămurit condițiile prin care s-ar putea păstra integritatea și nedespărțirea Basarabiei, și eu m-am grăbit să vin aici, în mijlocul domniilor voastre.

Din constatările și tratativele cu reprezentanții diferitelor fracțiuni și partide ale parlamentului, eu am înțeles dorințele și cerințele dictate de vremuri și împrejurări, pe care noi trebuie să le îndeplinim, în conformitate cu obiceiurile locale, moravurile, libertățile și drepturile câștigate de domniile voastre și care nu sunt în contradicție cu interesele mării, unitei și nedespărțitei României. Unirea Basarabiei cu România trebuie să se facă cu condiția păstrării particularităților locale ale acestei țări.

Dar să trec din domeniul dorințelor la fapte ceva mai reale. Să-mi dați voie să dau citire declarației guvernului român: **"Sfatul Țării de astăzi va rămâne numai pentru rezolvarea problemei agrare, potrivit cu nevoile poporului. Guvernul va prezenta Adunării Constituante, la care vor lua parte și reprezentanții aleși ai Basarabiei, normele stabilite de Sfatul Țării, care vor rămâne până la rezolvarea acestei chestiuni de către Adunarea Constituantă. Basarabia își păstrează autonomia provincială având Sfatul său provincial ales pe viitor pe baza votului universal, direct, secret, cu organul său executiv și cu administrația proprie. Acest sfat provincial votează bugetul local și controlează organele autoadministrării orașenești și a Zemstvei. Organul lui executiv numește funcționarii instituțiilor administrative locale. Funcționarii înalți se numesc de către guvern. Recrutarea armatei se face pe aceleași baze, ca și în întregul teritoriu al regatului.**

Legile existente și autoadministrarea locală vor rămâne și nu vor fi schimbate de către parlamentul român până când la lucrările lui nu vor lua parte și reprezentanții Basarabiei. Drepturile câștigate de către minoritățile din Basarabia se vor păstra.

Guvernul propune ca în Consiliul de Miniștri al României să intre doi reprezentanți ai Basarabiei, aleși de Sfatul Țării existent. Basarabia trimite în parlamentul țării un număr de reprezentanți proporțional cu numărul populației. Ei vor fi aleși în cameră potrivit legii generale electorale : în Senat - potrivit regulilor care vor fi stabilite de către Adunarea Constituantă. Votul universal, egal, direct și secret va servi ca bază pentru alegerile din Basarabia în voloste, sate, orașe și zemstve

Toate infracțiunile săvârșite până acum împotriva legilor din motive politice în timpurile tulburi ale transformărilor vor fi amnistiate .

După unirea Basarabiei, ca a unei fiice cu patria mamă, România, parlamentul va hotărî convocarea neîntârziată a Adunării Constituante în care vor intra proporțional cu populația și reprezentanții Basarabiei, aleși pe baza dreptului general electoral, pentru a introduce în Constituție, de comun acord, principiile și garanțiile arătate mai sus".

După ce a terminat citirea Marghiloman a declarat că el ar dori ca parlamentul să poată discuta cu toată libertatea propunerea guvernului român și de aceea el cu reprezentanții săi părăsește sala.

Președintele: Domnilor deputați are cuvântul pentru a face o declarație în afara ordinii de zi reprezentantul **"Blocului Moldovenesc"**, deputatul Cijevschi. **"Blocul Moldovenesc"**, având în vedere activitatea și meritele luptătorului politic și profesor savant C. Stere, basarabean, a hotărât să-l primească în mijlocul său.

Președintele Inculeț: Domnilor deputați am avut fericirea să fac revoluția rusă la Petrograd, unde am văzut că în toate organizațiile democratice și revoluționare, care s-au creat acolo, cei mai doriți oaspeți

au fost emigranții. Eu cred că reîntoarcerea mucenicului regimului țarist, a luptătorului pentru idealurile cele mai frumoase, profesorului Stere, nu poate fi trecută cu tăcerea și eu propun să-l primim în mijlocul nostru, ca pe deputatul nostru.

C. Stere se urcă la tribună: Domnilor deputați ! În viața omului, ca și a popoarelor întregi, momente așa de înălțătoare nu sunt multe. Sunt profund emoționat pentru încrederea pe care mi-ați acordat-oși pentru greaua sarcină pe care ați pus-o pe umerii mei. Dar simt și o bucurie nesfârșită că îmi dați posibilitate de a lupta iar pentru dreptul și libertatea poporului al cărui fiu sunt. Gonit din țara mea natală prin puterea oarbă a despotului țar, astăzi eu iar sunt adus aici prin voința poporului eliberat. Astăzi noi trebuie să hotărâm aceea ce va avea importanță hotărâtoare, extraordinară, asupra soartei viitoare a poporului nostru. Mersul de fier al istoriei pune asupra umerilor noștri o răspundere pe care noi nu o putem ignora cu nici un fel de sofisme.

Nimeni în afară de noi, nu are dreptul să vorbească și să hotărască ceva în numele poporului Basarabiei. Noi suntem aduși aici prin acel proces elementar istoric, care distruge temeliiile cetăților și bastiliilor. Revoluția a adus la aceasta nu numai pe ruși ci și pe întreg poporul românesc. Voi ați aprins acea făclie, de la a cărei flacără s-au aprins și au ars toate hârtiile care împărțeau pe oameni în privilegiați și neprivilegiați. Voi ați creat din poporul moldovenesc un popor care nu are alt privilegiu mai înalt decât acela al muncii.

Nu uitați domnilor nu mai chestiunea dreptății naționale ci și chestiunea dreptății sociale cere să avem tăria și hotărârea de a lua asupra noastră răspunderea. Astăzi voi puteți da poporului pământul cerut de el în condiții acceptabile pentru el și nimeni nu poate garanta că mâine voi veți putea avea această posibilitate.

Conștiința proprie a domniilor voastre să vă lumineze.

Președintele: Domnilor deputați, dați-mi voie să stabilim următoarea ordine de zi a ședinței noastre: dintâi să ascultăm declarațiile reprezentanților diferitelor grupări și pe urmă rezoluțiile propuse să le punem la vot.

Adunarea se unește cu propunerea.

Președintele :Atunci cuvântul îl are deputatul Buzdugan, reprezentantul "Blocului Moldovenesc". În numele blocului Moldovenesc care, întotdeauna a fost straja intereselor poporului moldovenesc, apărând cu râvnă drepturile lui de orice tentative venite de oriunde; în numele "Blocului Moldovenesc" care, de astăzi va fi "Blocul Românesc" care va apăra drepturile întregului neam românesc, am marea cinste ca în această ședință istorică a Sfatului Țării să dau citire următoarei declarații (aceiași declarație cu privire la unire dată de Sfatul Țării a fost citită în limba rusă de către deputatul V.Cijevski.)

Deputatul Tiganco: Eu mă voi mărgini la rezoluția pe care a scos-o "Frațiunea Țărănească": recunoscând toată importanța unirii republicii neatârnată moldovenești cu regatul român, în această clipă de o importanță politică extraordinară, în fața istoriei scumpului său popor și neavând împuternicirea acestui popor pentru rezolvarea acestei chestiuni, crede necesar a o preda la hotărârea votului întregului popor referendum, sau a Adunării Constituante, ca exponentul voinței suverane a poporului, cu condițiunea că această voință va fi liberă și neatârnată. "Frațiunea Țărănească" care singură exprimă dorințele poporului și care reprezintă majoritatea adevărată a populației declară că, ea apărând neatârnată Republicii moldovenești, în același timp socoate posibilă formula unirii popoarelor înfrățite, moldovenesc și românesc, într-o alianță federativă strânsă.

În numele populației germane din Republica Moldovenească, deputatul Von Lesch declară : În calitate de reprezentant al tuturor germanilor din Republica Moldovenească, care se ridică la mai bine de 75.000 de oameni, în numele fracțiunii mele declar că populația germană nu ne-a împuternicit să hotărâm chestiunea alipirii Republicii oriunde ar fi. La această chestiune poate da răspuns Congresul tuturor germanilor din republica Moldovenească. De aceea noi ne abținem de la vot. În numele bulgaro-găgăuzilor m-au împuternicit să declar că ea în nici un caz nu se poate crede în drept, fără împuternicirea populației găgăuze și bulgare din Basarabia, să discute și să hotărască chestiunea alipirii Basarabiei la orice stat vecin. Chestiunea înțelegerii cu statele străine, care ar limita drepturile politice și neatârnată Basarabiei, după părerea fracțiunii, poate fi pusă în discuție și rezolvată numai de către Adunarea Constituantă a Republicii Moldovenești, aleasă liber de către tot poporul. De aceea fracțiune bulgaro-găgăuză în chestiunea unirii Basarabiei cu România în orice condiții se abține de la vot.

Reprezentantul populației ucrainiene, deputatul A. D. Osmolovski declară: Când ucrainenii ne-au trimis pe noi în Sfatul Țării, ne-au dat mandat ca, fiind credincioșii republicii tinere, s-o păzim și s-o întărim. Chestiunea alipirii ei oriunde ar fi nici nu s-a ridicat. Și de aceea noi, neavând împuternicire pentru acest scop, nu ne socotim în drept de a hotărî o chestiune de importanță atât de mare. După părerea noastră ea poate fi rezolvată numai prin voința întregului popor al Republicii Moldovenești, exprimată prin Adunarea Constituantă.

În numele polonezilor, deputatul Dudohevici, declară: Regret foarte mult că în această zi solemnă pentru populația moldovenească, eu trebuie să vorbesc în limba rusă, care a fost simbolul împlinirii atât a națiunii moldovenești cât și a celei poloneze. Limba moldovenească nu o cunosc iar pe cea poloneză nu o vor putea înțelege moldovenii. În această zi măreață, eu salut călduros nefericitul și în același timp fericitul popor moldovenesc înfrățit care, în sfârșit, poate să se unească cu poporul românesc, legat prin sânge. În numele poporului polonez susțin în întregime unirea Basarabiei cu România, cum asta o doresc moldovenii, locuitorii băștinași ai aceste țări.

Din partea Ligii culturale rusești, deputatul A. F. Greculov declară: Chestiunea unirii Basarabiei, astăzi în ordinea urgentă, sub nici un motiv nu poate fi rezolvată; ea poate fi rezolvată numai de către Adunarea Constituantă moldovenească.

Deputatul Tiganco în numele "Frațiunii Țărănești" roagă să se întrerupă ședința pentru a discuta chestiunea dacă fracțiunea va putea vota propunerea "Blocului".

Președintele suspendă ședința pentru 10 minute. După redeschiderea ședinței, deputatul Bârcă Teodosie dă citire declarației unei părți a Frațiunii care s-a separat de această fracțiune: Noi mai jos iscăliții, deputați moldoveni, ne-am hotărât ca astăzi, în această zi măreață și sfântă pentru națiunea noastră să ne unim cu toți moldovenii din Sfatul Țării pentru înfăptuirea unirii noastre cu frații de sânge din România. Eu cred că din cei ce împărtășesc părerea noastră sunt încă mulți.

În numele muncitorilor, deputatul Crivorucov declară: Având în vedere seriozitatea momentului, când Sfatul Țării sub influența unei politici fără răspundere a unei grupări mici, este chemat să savârșească un act de importanță istorică mare recunoscând că Sfatul Țării nu este împuternicit pentru aceasta de către popor, eu, ca reprezentant al clasei muncitoare, țin de datoria mea să arăt că clasa muncitoare își declină răspunderea pentru actul care se înfăptuiește în spatele lui, și refuză a lua parte la votare.

Președintele adresându-se adunării întreabă cum să facă votarea rezoluției Blocului și a altor rezoluții. Deputatul Cijevski, în numele Blocului Moldovenesc cere ca votarea să se facă nominal și deschis. Deputatul Tiganco în numele Frațiunii Țărănești cere vot secret. Președintele dă cuvânt unui orator să se pronunțe pentru votul deschis și unuia pentru secret.

Deputatul Buzdugan se pronunță pentru votul deschis, motivând că în acest moment istoric important fiecare trebuie deschis și cu curaj să-și exprime părerea în fața poporului întreg și a țării, ca poporul și istoria să știe adevărata opinie a fiecărui deputat ce-și dă votul. Lasă ca neamul nostru, țara noastră și toată lumea să știe că noi, românii basarabeni, care am suferit un veac întreg sub jugul Țarismului rus, că noi toți avem dorim unirea cu frații noștri de peste Prut, că noi voim să fim și să rămânem pentru totdeauna împreună cu toți românii. Să știe toată lumea că noi vroim unirea tuturor românilor din partea aceasta a Prutului și de cealaltă a Carpaților într-o Românie mare, una și nedespărțită, în baza principiului proclamat de revoluție, de autodeterminare a popoarelor, astăzi, domnilor deputați noi suntem chemați să înfăptuim cel mai revoluționar act din istoria poporului nostru, mult încercat de suferințe să votăm pentru unirea Basarabiei cu România. Eu zic cel mai revoluționar, întrucât numai zilele revoluției adevărate problema națională a unirii popoarelor, după particularitățile lor de rasă și etnie, s-a pus în toată puterea ei. Și în-făptuind acest pas, adică votând unirea, la care avem toate drepturile istorice și naționale, noi prin aceasta în mod logic vom duce la sfârșit revoluția noastră națională. Isprăvind cu chestiunea unirii naționale, nouă nu ne rămâne să rezolvăm încă o problemă cardinală chestiunea agrară care este și națională fiindcă, domnilor, chestiunea agrară în rezolvarea radicală a căreia este interesată toată țărâtimea noastră, este și o chestiune națională fiindcă de îmbunătățirea vieții agricultorilor noștri, a țăranilor, depind și viitorul mai frumos al întregului nostru popor, fericirea întregii națiuni românești și bunăstarea întregii țări. Astăzi, noi avem să rezolvăm definitiv prima chestiune națională Unirea. În special adresez această rugămintă către țărâtimea muncitoare, mai ales moldovenească, și zic: pentru binele întregii țărâtime, pentru binele poporului nostru moldovenesc și al tuturor urmașilor, datoria domniilor voastre, țărani moldoveni, este să votați pentru unire. Fiți tari și

îndepliniți-vă datoria, fiindcă ceasul unirii a sunat. Vă chem pe toți să votați cu îndrăzneală și decis, ca istoria să fixeze pentru totdeauna numele tuturor fiilor adevărați ai poporului moldovenesc, care au votat pentru unirea tuturor românilor, a viitoarei României mari. Deputatul Diaconovici vorbește împotriva votului deschis găsim că numai votul secret poate de fiecărui deputat posibilitatea, fără ingerințe din partea oricui ar fi, să-și spună cuvântul său în această chestiune atât de importantă pentru întreaga țară. Președintele: propun să se voteze nominal chestiunea, să se facă votarea deschis și secret. Rezultatul votului este următorul: pentru votul deschis s-au pronunțat 82 de deputați, contra 27 și 16 s-au abținut.

Președintele: Pun rezoluția Blocului Moldovenesc la vot deschis nominal. Se votează și după aceea președintele cu vicepreședintele numără voturile.

Președintele anunță rezultatul: **Cu adâncă emoție vă aduc la cunoștință rezultatul votării. Domniile voastre cu unanimitate de voturi m-ați pus în capul Sfatului Țării și în mod cinstit, ca un revoluționar adevărat și democrat, am muncit pentru binele poporului. Și acum domnilor deputați, să-mi dați voie să vă aduc la cunoștință rezultatul votării. Pentru rezoluția Blocului Moldovenesc au votat 86 de deputați, împotriva 3, s-au abținut 36, absenți 13.**

Cu majoritate de voturi 86 împotriva la 3, rezoluția pentru unirea Basarabiei cu România a fost votată. **Trăiască unirea cu România mamă!**

Președintele comunică capului guvernului român domnului Marghiloman, rezultatul votului parlamentului. La tribună se urcă primul ministru al României Al. Marghiloman și declară: **În numele poporului român și al regelui Ferdinand I iau act de unirea Basarabiei cu România de aci înainte și în veci ! Trăiască România Mare.**

Președintele Sfatului Țării I.C. Inuleț pune întrebarea primului ministru domnului Al. Marghiloman: **Primește guvernul român condițiile unirii, citite de către secretarul Buzdugan, din rezoluția Blocului Moldovenesc, votată de parlament ca declarație a Sfatului Țării ?**

Primul ministru declară: **Guvernul român primește în întregime atât litera cât și sensul condițiilor unirii Basarabiei cu România pe bazele arătate în rezoluția Blocului Moldovenesc, votată ca declarație a Sfatului Țării .**

Deputații, publicul ovaționează pe președintele I.C. Inuleț, primul ministru Ciugureanu și ministrul Pelivan. Președintele la orele șapte și douăzeci seara, declară închisă ședința Sfatului Țării "* . Documentul original poartă semnăturile Președintelui I. Inuleț și a secretarilor Buzdugan și Epure .

Unirea primei provincii s-a făcut. Condițiile interne însă au fost dintre cele mai grele. Regina Maria în "Povestea vieții mele" amintindu-și de acele vremuri grele scria: "Parcă îmi vine amețală când îmi dădeam seama de mărinimia soartei. Nu e vorbă pornise poporul nostru în războiu cu cântecul pe buze, fiindcă se ducea să lupte pentru visul lui de veacuri, însă între timp se iviseră clipe atât de negre, încât azi aproape mă temeam să privesc lumina zilei " .

-va urma -